

بسمه تعالی

معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی
مدیریت مطالعات، برنامه‌ریزی و توسعه آموزش

شیوه‌نامه تدوین، بازنگری و ارزشیابی برنامه های درسی دانشگاه شاهد

مقدمه

برای پرورش خلاقیت ها و کارآفرینی برای دانشجویان و دانش آموزان لازم است که محتوای آموزشی دروس با توجه به نیازهای جامعه تدوین گردند و یا برنامه ها و محتوای آموزشی پیشتر تدوین شده، بازنگری شوند. به عبارتی برنامه درسی فرآیندی در حال توسعه و تکوین است که ارزیابی آن باید به صورت دوره ای با توجه به نیازها و موقعیت های در حال تغییر و غیرقابل پیش بینی انجام شود و نیز با امکانات و توانمندی های هیأت علمی و دانشجویان سازگاری داشته باشد که در نتیجه صلاحیت های حرفه ای را در دانشجویان برای ورود مؤثر به بازار کسب و کار ایجاد نماید.

ماده ۱. تعاریف

- **برنامه درسی:** برنامه درسی به مجموعه ای هماهنگ از اهداف، سرفصل ها، محتوای دروس، روش های تدریس و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی اطلاق می شود که تهیه آن اصول خاص خود را دارد. برنامه درسی می بایست شخصیت، استعداد، خلاقیت و توانایی دانشجو را در تمام جوانب پرورش دهد؛ همچنین باید روش های علمی را ارائه دهد و امکان یادگیری عمیق و پایدار را فراهم سازد. برنامه درسی باید به گونه ای باشد که انگیزه خودیادگیری را در دانشجو ایجاد کند و از تازگی و اعتبار علمی برخوردار باشد.
- **سرفصل:** یکی از ابزارهای برنامه درسی سرفصل های درسی هستند که دارای ویژگیهای خاصی اند. سرفصل طرحی از فعالیت آموزشی و ابزاری برای برنامه ریزی آموزشی است و پیشرفت کلاس به آن بستگی دارد. بنابراین، تهیه سرفصل درسی مناسب از ملزومات تدریس موفق است. سرفصل باید تمام اطلاعات مفید مرتبط با کلاس و برنامه ریزی آموزشی برای آن درس را در اختیار دانشجویان قرار دهد.
- **طرح درس^۱:** طرح درس برنامه ای است مدون و سنجیده که مدرس قبل از تدریس برای یک جلسه درس تهیه می کند. نوشتن طرح درس یکی از مباحث مهم در برنامه ریزی درسی، روش تدریس و مدیریت کلاس است. هر مدرسی چه تازه کار و چه با تجربه، برای اینکه بتواند برنامه ریزی دقیقی برای کلاس های خود در هر جلسه حضور در کلاس داشته باشد و موضوعات درسی را به بهترین شکل ممکن در کلاس پیاده سازی کند، به نوشتن طرح درس نیاز پیدا خواهد کرد. از فواید طرح درس این است که به مدرس کمک می کند تا هر روز و هر جلسه با آمادگی کامل وارد کلاس درس شود، تدریس مؤثرتری را ارائه کند و مدیریت کلاس را به خوبی در دست داشته باشد.

- **طرح دوره^۲:** طرح دوره به برنامه ای اطلاق می شود که در مورد یک درس یک یا چند واحدی نوشته می شود. این درس معمولاً در طول یک نیم سال تحصیلی ارائه می شود. طرح درس دوره یا طرح دوره، توصیف کتبی فرآیند طرح ریزی برنامه درسی یک ترم یا یک دوره است که در آن موارد درج می شود:

- موضوعات لازم به یادگیری برای دانشجویان

- روش های تدریس برای یاد دادن موضوعات به دانشجویان

- ابزار ارزیابی دانشجویان و نوع سؤالات

- برنامه زمانی

- عرصه آموزش (مکانی که موضوعات به دانشجویان ارائه خواهد شد)

- **مواد و روش ها:** روش ها تصمیمات آموزشی، رویکردها، رویه ها و روال هایی هستند که اعضای هیأت علمی برای مشارکت دادن همه دانشجویان در یادگیری معنادار استفاده می کنند. این روش ها یادگیری را برای دانشجو تسهیل می کند و توانایی دانشجو را برای درک و بکارگیری محتوا و مهارت ها ارتقاء می دهد. روش ها با توجه به نیازها و علایق دانشجو، استانداردهای آموزشی و محیط یادگیری متمایز می شوند. روش ها بر اساس بررسی مداوم پیشرفت دانشجو در جهت دستیابی به اهداف تنظیم می شوند.

¹ Lesson Plan

² Course Plan

مواد ابزاری هستند که برای اجرای روش ها و دستیابی به اهداف برنامه درسی انتخاب می شوند. مواد به طور عمدی برای حمایت از یادگیری دانشجو انتخاب می شوند. انتخاب های مواد منعکس کننده علاقه دانش آموز، تنوع فرهنگی، دیدگاه های جهانی است.

- **ارزشیابی:** ارزشیابی در یک برنامه درسی فرآیند مستمر جمع آوری اطلاعات در مورد یادگیری دانشجو است. ارزشیابی شامل راه های مختلفی برای مستندسازی آنچه دانشجو می داند، می فهمد و می تواند با دانش و مهارت های خود انجام دهد، اطلاق می شود. اطلاعات حاصل از ارزشیابی برای تصمیم گیری در مورد رویکردهای آموزشی، مواد آموزشی و حمایت های تحصیلی مورد نیاز برای افزایش فرصت ها برای دانشجو و هدایت آموزش های آینده استفاده می شود.
- **تدوین برنامه درسی جدید:** طراحی برنامه، تهیه محتوا و ارائه گرایش یا رشته ای جدید که تاکنون در دانشگاه ارائه نشده و بر اساس تغییرات به روز علمی آن رشته و نیازهای در حال تغییر جامعه برای پاسخگویی به آن نیازها و نیازسنجی از فراگیران/ دانش آموختگان رشته توسط گروه آموزشی غالباً از سوی گروه آموزشی پیشنهاد می گردد.
- **بازنگری برنامه درسی موجود:** اصلاح، تکمیل، حذف، بازنویسی، ادغام یا تغییر عنوان درس یا محتوای برخی سرفصل های درس بر مبنای ارزشیابی یا تغییر نیازهای فراگیران یا جامعه هدف، الزامات قانونی و یا تغییر سیاست های کشوری بنا به ضرورت زمان و نگرش تازه به دانش یا مهارت جدیدی است که قبلاً در برنامه گنجانده نشده است.

ماده ۲. اهداف تدوین و بازنگری برنامه درسی

برای ارائه مواد آموزشی ثابت و با کیفیت بالا به همه دانشجویان تدوین برنامه درسی ضروری است. برنامه درسی مجموعه ای از تجربیات برنامه ریزی شده مبتنی بر استاندارد است که در آن دانشجویان تمرین می کنند و به مهارت های محتوا و مهارت های یادگیری کاربردی دست می یابند. برنامه درسی یک راهنمای اصلی ضروری برای آموزش و یادگیری است که باید مورد استفاده همه اعضای هیأت علمی قرار گیرد به طوری که هر دانشجو به تجربیات علمی دقیق دسترسی یابد. ساختار، سازماندهی و ملاحظات در یک برنامه درسی به منظور افزایش یادگیری و دانش دانشجویان و تسهیل آموزش ایجاد می شود. برنامه درسی باید شامل اهداف، روش ها، مواد و ارزیابی های لازم برای حمایت مؤثر از آموزش و یادگیری باشد.

ماده ۳. کارگروه برنامه ریزی درسی دانشکده

کارگروه برنامه ریزی درسی گروه آموزشی متشکل از مدیر گروه، حداقل ۲ نفر عضو هیئت علمی مجرب و متخصص از گروه آموزشی مربوطه، و کارشناس برنامه ریزی درسی گروه در دانشکده است.

ماده ۴. کمیته برنامه ریزی درسی دانشگاه

کمیته برنامه ریزی دانشگاه شامل مدیر مطالعات، برنامه ریزی و توسعه آموزش، رئیس اداره برنامه ریزی و توسعه آموزش، و کارشناسان اداره برنامه ریزی دانشگاه می باشند. علاوه بر این، در این کارگروه از متخصصین داخل دانشگاه و در همان رشته و در صورت صلاحدید از رشته های مرتبط و یا از متخصصین مجرب سایر دانشگاه ها کمک گرفته می شود و کارشناس برنامه ریزی درسی مسئولیت ارزیابی برنامه های درسی پیشنهادی ارائه شده از سوی دانشکده و گروه های آموزشی مختلف را بر اساس استانداردهای علمی برنامه ریزی درسی ابلاغی توسط وزارتخانه به عهده دارد.

ماده ۵. گام های اجرایی تدوین برنامه های جدید و بازنگری برنامه های قبلی

- پیشنهاد تدوین برنامه یا گرایش جدید و یا بازنگری برنامه های درسی موجود در قالب طرح پیشنهادی (پروپوزال اولیه) مبنی بر ضرورت تدوین برنامه درسی یا گرایش جدید و یا فرم بازنگری سرفصل درس و برنامه درسی رشته (پیوست ۱)، در کارگروه برنامه ریزی درسی مربوطه طرح و تصویب می شود.
- سپس به شورای آموزشی و پژوهشی دانشکده جهت تصویب اولیه ارسال می گردد.

- در مرحله بعد و در صورت تصویب در شورای آموزشی و پژوهشی دانشکده، پروپوزال جهت طرح در کمیته برنامه‌ریزی درسی دانشگاه به معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه ارائه می‌شود.
- معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی پروپوزال را برای بررسی‌های در اختیار مدیریت مطالعات، برنامه‌ریزی و توسعه آموزش دانشگاه قرار می‌دهد.
- پروپوزال تدوین و یا فرم بازنگری با نظارت اداره برنامه‌ریزی و توسعه آموزش و تحصیلات تکمیلی دانشگاه در کمیته بازنگری برنامه درسی دانشگاه طرح می‌شود و مورد بررسی قرار می‌گیرد و بر اساس مقررات آموزشی و مصوبات دانشگاه و وزارتخانه در خصوص آذاعلام نظر و در صورت تأیید، جهت تصویب نهایی به شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه ارسال می‌شود.
- برنامه درسی یا گرایش جدید مصوب در شورای آموزشی دانشگاه جهت طی مراحل تصویب در شورای دانشگاه به حوزه ریاست دانشگاه ارسال می‌شود.
- در صورت مصوب شدن در شورای دانشگاه جهت اخذ مجوز به وزارتخانه ارسال می‌شود.
- در صورت صدور مجوز توسط وزارتخانه، برنامه درسی یا گرایش جدید در سرفصل‌های درسی بانک اطلاعاتی رشته‌های دانشگاه ثبت می‌شود.

ماده ۶. اصول و ضوابط تدوین برنامه درسی یا گرایش جدید

وظیفه اصلی تدوین برنامه درسی جدید برعهده گروه آموزشی مربوطه در دانشکده است، که لازم است بر اساس ضوابط زیر انجام شود:

۱. مد نظر قرار داد استانداردها و تجارب دانشگاه‌های معتبر دنیا و بهره‌گیری از منابع روزآمد علمی؛
۲. استفاده از نتایج مستندات پژوهشی معتبر، بررسی‌های کارشناسی و مشاوره تخصصی از افراد صاحب نظر رشته؛
۳. تعریف بروندها، پیامدها و تاثیرات اجتماعی برنامه بر سلامت جامعه؛
۴. پیش‌بینی بروندهای آموزشی ناشی از برنامه درسی جدید بر روند تحصیلی و فراغت از تحصیل دانش‌آموختگان رشته

تبصره: راه‌اندازی و اجرای رشته جدید منوط به کسب مجوز از شورای گسترش وزارتخانه است.

ماده ۷. فرآیند تاسیس و راه‌اندازی رشته‌های جدید

۱. انجام نیازسنجی: گروه آموزشی متقاضی رشته جدید، ضرورت‌های تأسیس رشته را با ارائه شواهد و مستندات موجود و بهره‌مندی از نظرات صاحب‌نظران و متخصصان حوزه مذکور پیشنهاد می‌کند و طرح توجیهی خود برای راه‌اندازی رشته را در قالب "فرم تقاضا برای تأسیس رشته تحصیلی" (پیوست ۲) تکمیل و به معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده ارسال می‌کند.
۲. پس از تصویب، صورتجلسه تصویب ضرورت راه‌اندازی رشته در شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده به همراه فرم‌های تکمیل شده به مدیریت مطالعات، برنامه‌ریزی و توسعه آموزش دانشگاه ارسال می‌شود.
۳. بررسی تکمیل بودن مستندات نیازسنجی و فرم‌های مربوطه در مدیریت مطالعات، برنامه‌ریزی و توسعه آموزش دانشگاه صورت می‌پذیرد و سپس مستندات جهت طرح در شورای دانشگاه، از طریق معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه به دفتر ریاست دانشگاه ارسال می‌شود.
۴. در صورت تصویب در شورای دانشگاه، درخواست راه‌اندازی رشته از طریق ثبت اطلاعات و مستندات در سامانه mep.behdasht.gov.ir به دفتر گسترش دانشگاه‌ها و دانشکده‌های علوم پزشکی معاونت آموزشی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی ارسال می‌شود.

۵. در صورت تأیید درخواست ایجاد رشته توسط معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، اجرای برنامه در دستور کار دانشگاه قرار می‌گیرد.

ماده ۸. فرآیند تاسیس و راه‌اندازی رشته‌های جدید

این شیوه‌نامه در ۸ ماده و یک تبصره در جلسه شماره ۴۹۵ مورخ ۱۴۰۲/۸/۲۴ شورای آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه شاهد به تصویب رسید و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است.